

NOVELLEGENREN

En novelle er en kort fortælling i prosaform. Der er som regel kun ét handlingsforløb eller én episode og ikke så mange personer. En novelle tager ofte fat på sin fortælling uden mange forklaringer: in medias res.

Ofte har en novelle en åben slutning. Slutningen er overraskende, men ikke ulogisk. Desuden viser novellen oftest et møde, et vendepunkt eller en begivenhed i personens liv. I nogle moderne noveller kan det være en pointe, at der ingenting sker – på det ydre plan.

Noveller er ofte realistiske historier, og vægten er lagt på at skildre det enkelte menneske i forhold til dets omgivelser. Men det er let at finde undtagelser fra det, der er nævnt her: Nogle noveller består af flere episoder, der tegner et helt livsforløb. Andre noveller har groteske eller fantastiske elementer, fx mennesker, der forvandler sig eller møder overnaturlige væsner.

Karakteristisk for novellen er de fire K'er:

Korthed **K**oncentration **K**onflikt **K**limaks

- En novelle er kort af omfang, og derfor er handlingen meget koncentreret. Novellen rummer én eller flere konflikter eller modsætninger og har oftest et klimaks, dvs. en gradvis spændingsopbygning, der ender i et højdepunkt.
- En novelle rummer altid én eller flere pointer. Med andre ord så lægger en novelle op til, at man forholder sig til den.
- I ungdomsnoveller er sproget ofte slang eller replikker. I noveller bliver der også brugt billedsprog.
- Noveller drejer sig som regel om livets store spørgsmål, fx om ansvar, kærlighed, identitet eller om at høre sammen.

DIGTGENREN

Lyrik er en fællesbetegnelse for digtning.

Begrebet lyrik kommer af det græske ord *lyra*, og det understreger genrens tætte forbundethed med det musiske. Lyrik er rimede og urimede digte, sange, salmer, viser og lignende.

Lyrikken organiserer og bruger sproget på en særlig måde. Sproget er stramt, koncentreret og ofte symbolsk.

Oftest udtrykker digte personlige stemninger, sansninger, følelser, tanker og tilstande. Desuden søger digte tit at fastholde øjeblikke.

Karakteristisk for digte er de fire S'er:

Sansning **S**temning **S**tramt sprog **S**ymbolik

Digter-jeget

Den mest brugte personfortæller i digte er et digter-jeg. Digter-jeget forholder sig til sig selv og sin omverden.

Virkemidler

Digtere benytter sig af mange forskellige virkemidler. Det kan være:

Formen

I mange digte leger digteren med det ydre, grafiske lag, altså formen. Digte er ofte sat op på en måde, som støtter indholdet.

Lyden

I mange digte leger digteren med ords lyd og betydning. Det kan være med rim, rytme, pauser og lignende, som giver en lydlig oplevelse, der arbejder sammen med indholdssiden. Det kan også være med ord, som har flere betydninger eller med synonymmer.

Sproget

I digte er ordene valgt meget bevidst, og ofte møder du nye ord og mærkelige eller tankevækkende ordsammensætninger i digte. Du møder også ofte gentagelser, modsætninger eller billedsprog (besjæling, metafor, personifikation og symboler).

Lyrikkens temaer er ofte livets store spørgsmål, som er aktuelle til enhver tid.

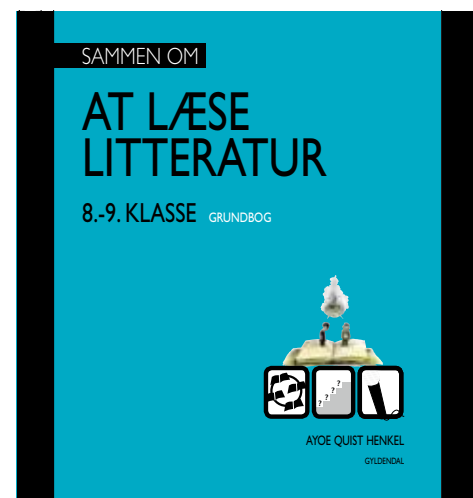
Digte holder på en 'hemmelighed', men lader os ane, hvad hemmeligheden er. Derfor åbner digte et rum og giver plads til eftertanke, fantasi og indlevelse.

Et digt vil ikke forstås fuldstændigt, men snarere stille spørgsmål.

SAMMEN OM AT LÆSE LITTERATUR

EN LITTERATURFOLDER TIL DIG,
DER VIL LÆSE MERE LITTERATUR

ARBEJDSMÅDER OG BEGREBER FRA

TEKSTÅBNERE

Hvordan du kommer i gang

Åbne døren til tekstens verden

- Tekstens univers er ...
- Jeg kan se, høre, lugte, mærke ...
- Ord eller forhold i teksten, som fremkalder mine fornemmelser ...

Oplevelse af tekstens univers

- Hvad fremstår som vigtigt i teksten?
- Hvordan vil du beskrive stemningen i teksten? Hvad er det, der skaber den?
- Kommentér tekstens titel.
- Hvad undrer du dig over i teksten?
- Er der passager, du finder særligt interessante, fascinerende, smukke, grufulde?
- Hvordan påvirker sproget i teksten din opfattelse af den?
- Hvordan vil du beskrive tekstens åbning?
- Hvordan vil du beskrive tekstens slutning?
- Hvad får du ikke at vide i teksten, som du synes er vigtigt for at forstå den?

Få fat i tekstens planer

- Hvad handler teksten om?
- Hvad drejer teksten sig om?

TEKSTFORDYBERE

Hvordan du kommer ned i teksten

Komposition

- Hvad fortælles? (Lav et resumé)
- Hvordan fortælles?
  - Er der skrift eller spring i tiden?
  - Er der flash-back?

Persondannelse

- Ord i teksten
- Karaktertræk i teksten
- Karaktertræk i din tolkning

Personbarometer

- Flad person $\longleftrightarrow$ Rund person
- Ingen udvikling $\longleftrightarrow$ Maksimal udvikling
- Set udefra $\longleftrightarrow$ Set indefra

Isbjergteknikken

- Hvad siger og gør personerne?
- Hvad tænker og føler personerne?
- Hvad står der mellem linjerne?

Ordkortkarakterstik

- Af personer
- Af miljøet
- Af sproget

Billedsprog

- Specielle ord, gentagelser, rim, rytme, metaforer, symboler ...

TEKSTTÆNKERE

Hvordan du kommer frem til en fortolkning

Tema- og motivtrekanten

Her skal du arbejde med forskellen på fire niveauer i en tekst: Prøv at skrive et kort til de fire niveauer:

Gå på spørgsmålstappen

At læse litteratur handler blandt andet om at forholde sig til og stille spørgsmål til andre måder at se verden på. Litteratøren tilbageholder noget og kræver, at du er aktiv og forholder dig til det, du læser.

De spørgsmål, du stiller, kan være på forskellige niveauer:

Store spørgsmål: Spørgsmål til det at være menneske, til dilemmaer eller udfordringer, som teksten lægger op til at stille.

Refleksionsspørgsmål: Spørgsmål, hvor svaret findes mellem linjerne.

Genkendelses-spørgsmål: Spørgsmål til noget i teksten, du kender fra dit eget liv.

Kom i gang-spørgsmål: Spørgsmål, hvor svaret kan findes i teksten.

Skriv evt. videre i dit hæfte.

Spiralfortolkning

Når vi læser en litterær tekst er det ligesom at gå på en spiraltrappe. Vi bevæger os hele tiden rundt i teksten og kommer længere og længere op ad trappen. Fra den første oplevelse med teksten over forskellige måder at forholde sig til den og til at gøre sig tanker om dens livshvide. Hvad vil den fortælle os noget om? Den anderledes af teksten her giver dig hele tiden nye udsagn at forholde dig til, og på den måde følger du trappen rundt og rundt.